

Filosofian pääsykoekysymykset 2021

Tehtävä 1. Merkitse alla olevista väitteistä, ovatko ne ennakkomateriaalin mukaan totta vai epätotta. Oikeista vastauksista saa 0,5 pistettä. Tyhjäksi jätetyistä kohdista tulee 0 pistettä. Vääristä vastauksia vähennetään 0,5 pistettä. (Tehtävän kokonaispistemäärä on 0-15p.)

	Totta	Epätotta
1. Addiktiivisen toiminnan selityksiä ovat rationaalisen valinnan teoria, hyperbolinen valintateoria ja voimakkaiden halujen teoria.	x	
2. Deliberatiivinen demokratiakäsitys painottaa kansalaisten välistä, konsensukseen tähtäävää keskustelua ja yhteistä harkintaa.	x	
3. Intuitionismin mukaan voimme teon seurauksia tarkastelemalla päätellä, onko tuo teko moraalisesti oikein.		x
4. Metameerien olemassaolon vuoksi on ongelmallista pitää värejä näkemiemme esineiden heijastamina valon aallonpituuksina.	x	
5. Tieteellinen epävarmuus tarkoittaa käsitystä, jonka mukaan tieteellinen tieto on luonteeltaan kumoutuvaa.		x
6. A. J. Ayerin emotivismin mukaan valintakokeeseen osallistujat tietävät (tai ainakin heidän pitäisi tietää), että luntaaminen on väärin.		x
7. R. M. Haren preskriptivismin mukaan seuraava lause ilmaisee imperatiivin: "Valintakokeessa luntaaminen on väärin".	x	
8. Miilla ja Malla kuuluvat eri etnisiin ryhmiin. Rami suosii Miillaa ja syrjii Mallaa. Näin tehdessään Rami syyllistyy aina rasismiin.		x
9. Värieliminativismi on empiirisesti epäuskottava mutta värikokemuksiemme valossa uskottava teoria väreistä.		x
10. Moraalisen vastuun kontrolliperiaatteesta seuraa, että rationaalinen rasismi on usein institutionaalista rasismia.		x
11. Suomessa keväällä 2021 AstraZenecan COVID-19 koronarokotteen käyttö rajattiin verisuonitukosriskin vuoksi yli 65 vuotiaisiin. Tällainen päätös on riskinhallintaa. (Vastaa olettaen, että kursivoitu lause on tosi.)	x	
12. Ennaltavarautumisen periaatteen perusteltu käyttäminen määräytyy riskinarvioinnissa yksilöidyn vahingonuhan ja siihen liittyvän epävarmuuden asteen perusteella. Mitä pienempi uhka on kyseessä, sitä vakuuttavampaa todistusaineistoa edellytetään vahingonuhan toteutumisesta, jotta varautuminen olisi järkevää, ja toisinpäin.	x	
13. John Stuart Millin vahinkoperiaatteen mukaan yksilön vapautta saa rajoittaa valtaa käyttämällä ainoastaan silloin, kun estetään yksilöä aiheuttamasta vahinkoa itselleen.		x
14. Relationaalisten väriteorioiden mukaan värit tulee määritellä suhteessa havaittajoiden biologisten mekanismien objektiivisiin ominaisuuksiin.		x
15. Aristoteleen mukaan politiikkaan osallistuminen tekee ihmisestä epäeettisen.		x
16. Etiikka ja yhteiskuntafilosofian ainakin jotkut osa-alueet ovat luonteeltaan normatiivisia.	x	
17. Thomas Hobbesin mukaan pyrkimys rauhaan on luonnonlaki (<i>lex naturalis</i>).	x	
18. Jean-Jacques Rousseau mukaan yleistähtä tahtoo sitä, mikä on kaikille yhteisesti hyvää, ja on tavallaan yhteisön yhteinen ja rationaalinen tahto.	x	

19. Hyberbolisen diskonttauksen mukaan alkoholiaddiktien ja alkoholiin addiktoitumattomien henkilöiden alkoholin juomista motivoivat mekanismit ovat samanlaiset.	x	
20. Robert Nozickin mukaan valtio rikkoo absoluuttista omistusoikeutta vastaan, kun se verojen muodossa pakottaa ihmiset luovuttamaan töittensä tuloksia.	x	
21. Eri ympäristöfilosofien filosofiakäsitykset – eli näkemykset filosofisen työn merkityksestä – ovat vaihdelleet huomattavasti.	x	
22. Hyberbolinen valintateoria tarjoaa hyvän selityksen vastentahtoisten addiktien ilmiölle.		x
23. Liberaalifeministisen teorian mukaan yhteiskunnalliset suhteet rajoittavat naisten yksilöllistä autonomiaa sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä.	x	
24. Bioetiikka tarkoittaa luontokeskeisyyttä ja puolustaa luonnon itseisarvoa.		x
25. Velvollisuusetiikan mukaan moraalisesti oikea toiminta maksimoi kaikkien elollisten olentojen hyvinvoinnin.		x
26. Jos tiedämme, että henkilön toiminta ei ole rassistista, tiedämme myös, että hänen toimintansa ei ole moraalisesti tuomittavaa.		x
27. Anthony Kwame Appiahin (1990) mukaan rasismi edellyttää uskoa erillisten rotujen olemassaoloon ja rotujen moraaliseen eriarvoisuuteen. Tämän lisäksi henkilöllä täytyy olla käyttäytymistäipumus toimia noiden rotuja koskevien arvoarvostelmien perusteella tietyllä tavalla.	x	
28. Ennaltavaraantumisen periaatteen oikean tulkinnan mukaan pelkkä katastrofin mahdollisuus oikeuttaa toiminnan kieltämisen.		x
29. Seuraava väite on virhepäätelmä: ”Koska meillä ei ole todistusaineistoa, että rokote X olisi vaarallinen, rokote X on turvallinen.”	x	
30. Väriobjektivismi on yhteensopiva paljastusteesin tai eksternalismiteesin kanssa, mutta ei sen kanssa, että sekä paljastusteesi että eksternalismiteesi pitäisi paikkaansa.		x

Tehtävä 2. Essee.

Millainen näkemys on hyve-etiikka? Kuvaa vastauksessasi hyve-etiikan keskeiset piirteet, suuntauksat ja teemat sekä siihen kohdistettu kritiikki. Vastauksen ei tarvitse sisältää kuvausta hyve-etiikan historiallisista tai yhteiskunnallisista taustoista. (Tehtävän kokonaispistemäärä on 0-15p.)

- A. *Hyve-etiikan keskeiset piirteet*: Hyve-etiikka on normatiivisen etiikan suuntaus, joka mukaan tekojen moraalista luonnetta arvioidaan siitä näkökulmasta kuinka moraalisesti ihanteellinen, eli hyveellinen, yksilö toimisi. *Tai* Teon oikeellisuus riippuu siitä ilmentääkö teko hyvettä; hyve puolestaan on tässä yhteydessä tekijä, joka ilmentää moraalista ideaalia. Se on teko, jonka moraalisesti ideaalinen persoona kyseisessä tilanteessa tekisi. (2p)
- B. Hyve-etiikan suuntauksia:
- *Aristoteleen hyve-etiikka*: Keskeiset käsitteet: hyve (*aretee*), onnellisuus/kukoistus (*eudaimonia*) ja (pysyvä) luonteenpiirre (*hexis*). Tyypillisiä teemoja: Luonteenpiirteet käsitetään pysyvinä taipumuksina. Moraalinen kasvu ymmärretään moraalisen esimerkin jäljittelynä. Oikealle teolle on olennaista oikea sisäinen asenne (tekoa ei tehdä

itsekkäistä motiiveista, vaan siksi, että se on oikein). Hyvät teot syntyvät harkinnan tuloksena. (1p)

- *Eudaimonistinen hyve-etiikka*: Teko on hyvä, jos se edesauttaa olennaisella tavalla inhimillistä onnellisuutta. (1p)
- *Agenttipohjaisen hyve-etiikka*: Teko on hyvä, jos sen taustalla on sellainen luonteenpiirre, jonka löydämme moraalisesti esimerkillisiltä yksilöiltä. (1p)
- *Hoivaetiikka*: Laajentaa eettistä harkintaa siihen kokonaiskontekstiin, jossa ihminen elää ja toimii, mukaan lukien voima- ja riippuvuussuhteet. Alleviivaa järjen ja tunteen yhteyttä moraalisessa elämässä. Hoivaetiikka on kiinnostunut vastuusta, narratiiveista, empatiasta ja yksittäisen henkilöiden tarpeista. (1p)

C. Hyve-etiikan teemoja:

- Mikä on agentin luonteen ja moraalisen säännön suhde? (1p)
 - o *Heikompia teoria*: kannattajat Aristoteles ja Tuomas Akvinolainen. Jotkut teot ovat väärin riippumatta siitä kuka niiden tekijä on ja mikä on hänen tarkoituksensa. (1p)
 - o *Vahvempi teoria*: kannattajat Anscombe ja MacIntyre. Moraaliset käsitteet ovat persoonan ominaisuuksia. Persoonasta riippumattomia moraalisten faktojen olemassaolo kielletään. (1p)

D. Hyve-etiikan kritiikkiä:

- *Mikä oikeuttaa teot?* (0,5p)
- *Sovellettavuusongelma* (0,5p)
- *Itsekeskeisyys* (0,5p)
- *Moraalinen onni* (0,5p)
- *Kulttuurirelativismi* (0,5p)
- *Hyveiden konflikti* (0,5p)
- *Situationismi* (0,5p)

E. Ilmaisun sujuvuus ja johdonmukaisuus 0 - 2,5p

Tehtävä 3. Selitä lyhyesti seuraavat käsitteet. Kustakin kohdasta saa maksimissaan yhden pisteen. Tehtävän kokonaispistemäärä on 0-15 p.

1. analyysin paradoksi

"Jos analyysi kertoo vain identtisyden, se on triviaali. Esimerkiksi lause 'poikamies on naimaton' ei tarjoa uutta tietoa. Toisaalta jos analyysin kohde ja analyysin tulos ovat eri asioita, analyysi on väärä." (Artikkelista "Analyysi".)

2. suora realismi

Kokemuksen tai havainnon kohteena on aineellinen esine, jonka ominaisuuksista olemme kokemuksessa/havainnossa suoraan tietoisia. (Art. "Havainto".)

3. fenomenalismi

Aineelliset esineet muodostuvat ideoista tai sense-datumeista. (Art. "Havainto".)

4. olio sinänsä (Kant)

Oliot kuten ne ovat havainnoimisestamme riippumatta. (Art. "Kant: Olio sinänsä".)

5. Duhem–Quine-teesi

"Yksittäisellä lauseella ei ole yleensä mitään omaa erotettavaa empiiristen seurausten

joukkoa." (Art. "Kielifilosofia".) / "Mikään yksittäinen havainto tai tieteellinen koe ei yksinään riitä ratkaisemaan tutkittavan hypoteesin kohtaloa. Teoriat ja apuoletukset, jotka liittävät teorian havaintoihin, kohtaavat havainnon tai koetilanteen kokonaisuutena." (Art. "Tieteen kehitysdynamiikka".)

6. kolmannen poissuljetun laki

Jokainen väite on joko tosi tai epätosi. (Art. "Kielifilosofia".)

7. luonnollinen luokka

Luokittelu, joka tavoittaa todellisuuden inhimillisistä käytännöistä riippumattomasta metafysisestä perusrakenteesta aidon ja merkittävän rajanvedon. (Art. "Luonnollinen luokka".)

8. havaintojen teoriapitoisuus

Tieteellisten havaintojen sisällöt riippuvat osittain siitä, minkä teorioiden puitteissa havaintoja tehdään ja tulkitaan. (Art. "Tieteen kehitysdynamiikka".)

9. teorioiden empiirinen alimääräytyneisyys

"Rajallinen määrä havaintoja ei ratkaise teorian totuutta, vaan voi sopia yhtä hyvin yhteen kahden kilpailevan teorian kanssa". (Art. "Tieteen kehitysdynamiikka".)

10. totuuden korrespondenssiteoria

Totuudenkantaja (väite, propositio, uskomus) on tosi, jos se vastaa todellisuutta tai todellisuuden osaa (vallitsevaa asiaintilaa). (Art. "Totuusteoriat".)

11. pragmatistinen totuusteoria

"Totta on se, mikä toimii, on hyödyllistä, tarkoituksenmukaista tai 'kannattaa'". (Art. "Totuusteoriat".)

12. fallibilismi

"Inhimillinen tieto ei ole koskaan ehdottoman varmaa vaan aina periaatteessa erehtyvää ja sellaisenaan korjattavissa ja muutettavissa." (Art. "Totuusteoriat".)

13. Descartesin cogito-argumentti

Voin epäillä esim. aistihavaintoja, mutta voin olla varma omasta olemassa olostani epäilevänä ja ajattelevana subjektina. (Art. "Varhaismoderni filosofia: tieto, mieli ja metafysiikka".)

14. kartesiolainen kehä

Voimme olla varmoja selvästi ja tarkasti havaitsemastamme, koska Jumala on olemassa; voimme olla varmoja Jumalan olemassa olost, koska havaitsemme tämän selvästi ja tarkasti. (Art. "Varhaismoderni filosofia: tieto, mieli ja metafysiikka".)

15. monadi (Leibniz)

Monadit ovat keskenään suorassa vuorovaikutuksessa olemattomia vailla osia olevia todellisuuden perusyksiköitä. (Art. "Varhaismoderni filosofia: tieto, mieli ja metafysiikka".)

Tehtävä 4. Essee: Tieteen kehitys Thomas Kuhnin mukaan. Tehtävän kokonaispistemäärä on 0-15 p.

-paradigma (4 p.)

- metafyysiset oletukset
- metodologiset periaatteet
- tiedolliset arvot
- jaettu intellektuaalinen tausta
- yhteismitattomuus

-kehityksen vaiheet (8 p.)

- esiparadigmaattinen (tutkijoiden töiden yhteensopimattomuus)
- normaalitiede (faktojen kerääminen, tulosten tarkentaminen)
- ratkaisemattomat anomaliat
- kriisi (tieteenalan perusteiden epäily)
- vallankumous (metafyysisten oletusten ja peruskäsitteistön muutos)
- uusi, yhteismitaton paradigma ja normaalitiede

-kriitikkiä (1 p.)

-esseen esitystapa ja johdonmukaisuus (2 p.)